

1897-1899

När för några år sedan omorganisationen av den högre lantbruksundervisningen blev genomförd, och Ultuna Lantbruksinstituts Elevkår överlämnade sin fana m.m. till den nya Lantbrukshögskolans Elevkår (Studentkår?) tyckte jag mig bevista en begravning. Det gamla var förgånget, och mitt sinne greps av stort vemod. Det var som om en gammal vän, en kär anförvant jordats. Ty ända in i det sista levde kvar ett lustigt minne från det goda kamratskapets tid, dårskapens tid, men även de hårda studiernas tid. Jag nästan föresatte mig då att låsa in de gamla minnena, ty för den nya tiden hade de väl föga värde. Tid efter annan flammar dock minnet upp, då budskapet, att någon av de gamla Ultuna-kamraterna gått i förväg in i det okända landet för att bryta ny mark eller ock blott inmängas i stoftet. Så har så småningom glömskan brett sin spindelväv över denna högst viktiga epok i mitt liv. Varför nu röra upp i minnas skräpkammare? Blott den som utträttat något stort eller för kommande släkten lärorikt bör skriva memoarer. Och nu drives jag likt en gammal björn upp ur mitt ide. Så må jag gå fyrtio år tillbaka i tiden och se, om jag kan plocka fram något belysande för den tiden.

En vårmiddag

Henrik E. kom in till mig full av bekymmer. Ty han hade räknat ut, att även om han läste dag och natt, kunde han omöjligt klara av tentamina till hösten. Nu var det början till vår, någon av de första dagarna i april. För att lätta bekymren föreslog jag en promenad uppåt Åsen, ty solen sken varm och vårfåglarna började bedrilla sig. Henrik betraktade mig med vämjelse. Hur kunde en god kamrat föreslå sådan galenskap, när tiden var så kort. Men en liten promenad kunde ju i alla fall göra gott, och så föll han för frestelsen. Och vi vandrade upp över Åsen, förbi Grindstugan ända bort till Skjutbanorna. Och som sagt det var vår i luften, fågelsång och allehanda hänryckelse. Här och var låg snön kvar, men i skyttegroparna var klart vatten. Skola vi bada? Naturligtvis. Det var svalt men ljuveligt. Men bad lockar fram aptiten. Skola vi äta en bit mat? Naturligtvis. Men klockan var över fyra, och Syltan var stängd. Grindstugan???? Har Du pengar? Icke ett öre. Har Du? Lika tom. Livet är fullt av vanskligheter. Vi närmade oss Grindstugan. Kanske Herr Lars kunde lämna oss en potatis och ett sillhuvud på kredit. Herr Lars stod på sin förstugutrappa.

"Goddag, Välkomna. Nu skola väl herrarna stiga in och få litet till lifs?" -

"Tack men vi äro gräseligt fattiga, och våra möbler äro utan värde."

"Ja, men nog äro herrarna hungriga, så här på vårkanten."

"Visst äro vi hungriga. Vi ha badat, och se mat och brännvin som i en vision."

Men vi äro verkligen totalt pank. Likväl, kanske vi kunde få litet paltbröd och fläsk på kredit till morgondagen, ty Syltan är stängd och vi förgås av hunger."

Och Herr Lars inviterade oss på paltbröd och fläsk med ett glas svagdricka. D.v.s. först blev det extra smörgåsbord med brännvin och öl. Därpå tror jag, det var ripa med champagne, så någon dessert med malvoisir, samt slutligen kaffe med likörer. Och vi njöto av livet, samt lade försiktigt frågan om likvideringen av kalaset till morgondagens plågg. Herr Lars kom då och då och pysslade om oss. Voro vi nöjda? Skulle vi icke ringa till Ultuna och anmoda några kamrater till en liten förberedande vår-supning m.m.

Och de kommo. Det blev vår även inne, och vårens flöden brusto upp ur djupen, och bruset av vårt unga blod överröstade starar och bofinkar. Och i tådens fullbordande fraktade åkare Eriksson från Uppsala hem gänget i sin sjuglasvagn.

Dagen därpå uppnegotierades nödiga medel, och de båda luffarna vandrade till Grindstugan för att klara affärerna.

"Ja det blir för herrarnas middag en krona pr man." -

"En krona?" -

"Ja, smör och bröd, sill ost, paltbröd och fläsk samt svagdricka. Det var ju vad herrarna beställt."

"Men fågeln, och champagnen m.m.?"

Herr Lars log ett faderligt leende.

"Kan jag icke någon gång få bjuda mina gäster."-----

Detta var i den gamla goda tiden, då krögaren var värd och icke endast direktör. Det var den gamla goda tiden, då små pekuniära bekymmer utan svårighet ordnades inom kamratkretsen. Och Henrik tog med glans sin examen ty Grindstugans kraftfoder stärkte honom, och hjälpsamheten med studierna var ~~ihand~~ kamraterna fullt ut lika stor som beträffande finanserna.

x

Nattskoj

På den tiden antog man gerna en värdig min och täckte sitt huvud med stormhatt. Men då och då tog barnasinet ut sin rätt. Sålunda utkämpades väldiga vattenkrig mellan nedre och övre våningen. Det var före vattenledningens tid, och var icke lätt för övre våningen ^{att slå} ~~av~~ nödig amunition, den nedre hade ju tillgång till pumpen.

En gång kom vår värderade rektor Professor Dannfelt upp mitt under pågående vattenbatalj. I misshugg fick han en grundlig dusch. Men han gick lugnt hem bytte, tog regnkappa och paraply samt återvände med ett:

"Jag tyckes hädanefter få hålla föreläsningarna utrustad på detta sätt."

Framför allt var det på natten, som det ungdomliga sinnet tog ut sin rätt. D.v.s. de yngsta eleverna höllo sig i regel stillsamast. Ju äldre

ju galnare. Det var reaktionen emot såväl sedesamheten som plagget. Lång tid var det tyst i Kåken. Det pluggades väldeliga, ty kurserna voro många, ämnena delvis nya och fordringarna i allmänhet mycket stora. Varje oljud eller störande av nattfriden mellan kl. 10 och 6 var belagt med 2:- kr. böter, och ordningsmännen, en i varje korridor hade att strängligen genom "stämning" beivra fridsstörare. Men det var som om samtidigt med att hjärnan laddades med svårsmält lärdom, den ungdomliga själens verksamhetslust sammanpressades till explosionsgränsen. Och så kom explosionen i form av nattskoj.

Nattskojen voro i flesta fall rätt schablonmässiga. Kägelklot och jägarhorn plögade inledda oväsentligt. På översta trappavsatsen uppgillrades tom-lådor och vedtravar, vilka med ett väldigt brak ramlade utför trapporna, näverlurar och revolverskott blandade sig i den allmänna förbistringen, där ordningsmännen arga och hjälplösa utdelade stämningar till höger och vänster. Dagen därpå var det rättegång med "svärjomål", och bötesfällning.

På min tid var det tvänne mer uppmärksammade nattskoj:

Tuppen

Z. vi kunna kalla honom så, ty hans namn börjar icke med denna bokstav, var en lustig gosse med stor härmningsförmåga, även i att härma djur. Framför allt var hans galande synnerligt naturtroget, mången till nöje men även mången till förargelse. Detta var upprinnelsen.

Endag voro förenämnde Henrik och undertecknad på sedvanlig promenad, kommo vi bort till ett av Ultunatorpen. Som sig bör stod på gödselhögen en mäktig grann tupp och gol. Henrik fann den gala bättre än någon tupp han hört, ja t.o.m. bättre än Z.

Kunde vi få köpa tuppen? Jo, en riksdaler kostade tenoren. Affären gjordes upp, och gumman skulle i tysthet frakta ner djuret till vaktmästare Edberg. Hemkomna underrättades Edberg om, att därest han kunde ordna med en lugn bostad för tuppen till lämplig tid, skulle han få glädja sig åt tupstek på söndagen. Edberg var med på galoppen. En gammal kanariefågelbur nedtogs från vinden och insattes i undertecknads rum. På kvällen kom tuppen, som på grund av sin stora konversationslusta måste täckas över med filter och skynken för att hållas tyst. Till slut somnade han. Fram på natten, då allt var tyst i kåken fraktades bur med tupp bort till östra fönstret i korridoren, täckelset avtogs, inlindade i täckena gömde sig arrangörerna i vedskrubben, vars dörr ställdes på glänt, och morgonen inväntades.

Nu började det ljusna i öster. Tuppen vaknade och ruskade på sig, samt såg sig undrande omkring. Så klämde han i med ett kraftigt: Kuckeliku. Tystnad. Så åter ett kuckeliku. Då öppnades ordningsmannens dörr, och ordningsmannen med en tändsticksdosa i handen smög sig fram i den ännu skumma

korridoren. Tuppen trampade omkring ett tag, och så gal han till kuckeliku. Nu rusade ordningsmannen fram, drog eld på stickan och skrek: "Du är stämd" - "Kuckelku", svarade tuppen, och sedan tog han i på allvar. Kuckeliku, kuckeliku i oändlighet. Förhållad störrade ordningsmannen på tuppen. Han hade ju trott det vara Z. Dörr efter dörr öppnades, och yrvakna skjortlassar tassade fram till underdjuret, som bara gol, och gol. Maken till tupp har aldrig funnits.

Men vilka voro konsertens anordnare? Ja dessa kunde ej uppsåras. Så någon stämning kunde ej heller utfärdas. Tyvärr blevo ett par tentamensläsare störda i sitt arbete, och togo anstöt av tuppen, som obarmhertigt kastades ut t.o.m. på ladugårdens gödselhög, där han ljöt en kvalfull och skändlig död, uttagen av vallhundarna.

Det sköna nattskojet slutade sålunda sorgesamt och höll på att bliva mer än nödigt invecklat, då saken anmäldes för rektor. Jag måste upp till räddaren i många vanskligheter, gamle baron Åkerhielm. För "Moje" beskrev jag i livliga färger nattens händelse samt särskilt tuppens underbara sångarförmåga. Moje log förstående: "Ja men det var ju en briljant idé och en synnerligen energisk tupp. Skada på den tuppen." Och Moje talade med Dannfelt, och friden återställdes, men Edberg blev utan söndagsstek.

Rallaren och Cecilia

På den tiden sjöng man ofta den sköna visan om Rallaren och Cecilia, som ju både var tragisk och dramatisk. Den hade många verser och krävde en stark stämning. Vid en klubbafon ingicks vad, att undertecknad skulle sjunga sången på natten utan att bliva åtalad. Nåväl.

Den vanliga nattskojsattiraljen med tomlådor, kägelklot etc. framtogs och anordnades i tysthet på sin givna plats. Därpå tog undertecknad basstrumman, det ^{kom} tilldelade instrumentet i kårens orkester, samt satte sig till rätta vid trappnedgången. Plötsligt skraller ett jägarhorn, och två mullrande kägelklot rulla fram efter korridoren. Tvänne ordningsmän rusa ut. Jag upptäcker, beskådas, och undersökes. Intet jägarhorn kan upptäckas. Sålunda oskyldig. Nu ljuder en signal i nedre korridoren. Ordningmännen rusa dit. Ingen kan upptäckas. Nu har nästan hela kåken samlats vid min plats. Tiden för konserten är inne. Med ackompanjemang av basstrumma genom-sjunges alla verserna till allmän belåtenhet. Därpå packas grejorna i hop och sångaren går diskret och lägger sig.

Dagen därpå ting. Det upptäcker nu, att ingen stämning utfärdats. Den ene ordningsmannen var fullt föfvisad om att den andre stämt. Vadet var vunnet. Salig "Piggelin", som varit behjälplig med hornsignalerna liksom även salig "Don Primo" ansågo nattens skådespel böra hugfästas med en bättre kärleksmåltid på Grindstugan. Vilket även skedde. Ty mycket gott kunde då fås för en ringa penning.

När man börjar bläddra i minnenas bok, träder den ena episoden efter den andra fram för ens syn. Bagateller, som likväl bröt av pluggets tunga och gav färg åt vardagens enahanda. Ty på den tiden funnos just inga andra nöjen än dem man själv kunde anordna. Fråga är även, om icke dessa små lustigheter, dessa galenskaper, dessa blotedagar med all sin dårskap och uppsluppenhet likväl lämnat kvar mer av värde, än vad nutiden erbjuder ungdomen. Ty det var det omedelbara, ofta naiva kamratskapet, som då stod i blom, och även stannade kvar som lyckliga minnen. Mina kurskamrater minnas säkerligen väl både "Hästen" och "Svanen", "Båtuppdragning" och "Seglatsen". Vi voro unga, och blottatillvaron i ett gott kamratskap skänkte oss glädje.

Tentamen

Professor Dannfelt gav på äldre dagar oss det vitsordet, att vi varit mycket flitiga kurser. Men han kunde icke förstå vår kärlek till nattskoj. Tacka för det. En rektor kan ju icke älka oordning. Men ungdom har en annan uppfattning därom. Att vi voro flitiga är ganska säkert. Det pluggades oerhört på min tid. På det hela taget var det ett mycket gott förhållande mellan elever och lärare. Liksom nästan alla pedagoger så fingo även de gamle Ultuna-lärarna var och en sin egenhet, utan att precis behöva betraktas som original. Detta epitet skulle möjligen kunna tilläggas baron Åkerhielm, allas "Moje". Dels voro Mojes föreläsningar i husdjursskötsel bland det mer underbara, och för en nutida biolog synnerligen mysteriösa, men han hade god blick för djur, dels voro hans tentamina inställda efter ett visst schema, där endast hans egna definitioner voro godtagbara. Personlig sympati eller antipati kunde tyvärr icke fränkännas honom, och en viss dagens stämning fick alltid tagas med i beräkningen.

Det gällde tentamen i ämnet Nötet. Vi voro sex anmälda. Av misstag, ty Moje ville icke gerna hava så många tentander på en gång. Vi hälsades sålunda med mindre välvilja. "Herrarna äro många". Därpå togo vi plats. Moje satt i soffan, och ~~halvmånformigt~~ ^{halvmånformigt} placerades vi framför. Jag satt på yttersta högra flygeln. Moje började till vänster. Redan på den tiden var jag döv, och kunde icke höra frågan. Nr 1 kunde icke besvara den. Moje försökte om igen. Det gick icke. Nästa man. Lika illa. Nästa man. Lika illa. Moje började nu vrida på kalotten. Ett säkert tecken på missnöje. Nästa man. Svarslös. Nu såg jag redan min undergång. Jag visste ju icke ens vad frågan gällde, och att fråga om vore döden. Sista möjligheten var min närmaste granne. Även han svek. Förtvivlad vände sig Moje till mig: "nej, herr Celsing, nej. Så får man icke göra. Utan hur skall man göra?". Jag tog Gud i hågen och svarade djärvt:

"Tvärtom." -

"Just så, just så, Tvärtom, ty herr -- "

och så återgick frågan till nr 1.

Jag fick ingen mer fråga, men ett bra betyg. Men än i denna dag vet jag icke, vad frågan gällde.

Övriga gånger gick jag ensam till Moje, och om många ordvändningar voro lustiga nog, så var det ett nöje att höra honom tala om sina djur, och i intresset för dessa funno vi varandra. Men hans "om-och ansättning" begrep varken han själv eller några andra. En ärans man gamle Moje och en fin gammal Herre.

Nu hava de gått bort mina gamla lärare, så när som på två. Då och då har man träffats under åren och det har alltid varit kärt att få återse dem. Visserligen tyckte man under Ultunavistelsen att det mesta man där pluggade var död bokstav, men så småningom har man märkt att den sådd, som där då såddes var värdefull och kommit till mycken nytta. Jordbruksforskningen har delvis förts in på nya banor, och de lärdomar, som förkunnades för 40 år sedan, kanske nu måste anses föråldrade. Må vara. Men dessa kunskaper skänkte dock möjlighet för den som ville att anpassa sig efter tidens krav samt följa med senare års utveckling. Det kan dessutom ifrågasättas, huruvida icke Ultunatiden var den lyckligaste, ty livet är fullt av vanskligheter.

Västerns 20/3 39

Ullin

1. Vad ledde Er in på agronombanan? Min kärlek till fädernetorvan och från barndomen inriktade intresse för lantushållningen, men även min dövhet och fattigdom, som hindrade mig från att utbilda mig i det yrke, jag helst önskat.
2. Vilket var Ert första intryck av Ultuna? Då jag redan på vägen till Ultuna omhändertogs av gamla vänner, och mottagandet av "Kåren" blev utomordentligt hjärtligt, kände jag mig genast hemmastadd. Men då jag dels uti mitt föräldrahem dels såsom lantbrukselev fått en ganska grundlig praktisk utbildning, syntes undervisningen vid Ultuna till en början rätt verklighetsfrämmande. Denna känsla bibehölls nog i det närmaste under hela Ultunavistelsen. Senare års erfarenhet och eftertanke har emellertid gjort klart för mig, att det knappast kunnat vara annorlunda. Det tager sin tid att bearbeta åkern, sin tid att plöja vetenskapens fält.
3. Har Ultuna betytt något för Er utveckling och framtida verksamhet?

Utvecklingen först. Jag hade lyckan att omedelbart upptagas uti en kamraters krets, där man arbetade hårt och samvetsgrant, där man skämtade grandios, där hjälpsamhet mot en efterkommen broder var en oskriven lag, och där man strävade att mot den yttre världen uppvisa den ofta förkättrade ultunesaren som typen för en svensk gentleman. Att härvidlag vår bortgångne vän Ingemar Gezelius, vår avhållne ordförande, i sällspord grad företedde just det bästa av vad ovan nämnts, må icke glömmas. Vad ett dagligt umgänge med goda kamrater betyder för en ung mans utveckling, behöver icke förklaras. Och för de flesta ~~av oss~~ ^{av oss äldre} kanske gamla Ultuna var vår lyckligaste tid.

Framtida verksamhet. Under mina praktiska jordbruksår närmast efter Ultuna, jag fick genast anställning genom Ultuna såsom lantbruksbokhållare, fann jag föga användning för mina vid Ultuna inhämtade kunskaper. Men allt efter som åren gingo insåg jag deras betydelse för förståendet uti mitt yrkes mekanism. Såsom lantbrukslärare kom jag till full insikt om, att, även om åtskilligt, som man lärt vid Ultuna, stödde sig på "föräldrade" åsikter, der vetenskapliga grund man därstädes fått väl lämpade sig för fortsatt forskning. Der tacksamhetsskuld jag känner mig stå uti till Ultuna och dess nu starkt decimerade lärarekår är högst betydande, och det är med djupt vemod jag tänker på att "gamla Ultuna" icke längre finnes till.

4. Vad önskade Ni under Er Ultunatid annorlunda i avseende på undervisning internat och andra därmed sammanhängande förhållanden? Att undervisningen på några få händer kunnat vara mera instruktiv och lättsmält är givet, men så är alltid förhållandet, och när jag nu blickar tillbaka, kan jag ej finna annat än att undervisningen på min tid låg uti synnerligen goda händer. Jag hade ett bra rum. Jag åt bra hos gumman Gelinder och hörde

Undervisningens verkliga betydelse.

Gamla Ultuna kanske vår lyckligaste tid.

till hennes gullgossar. Vad skulle jag mer önska. Vi hade icke så stora pretentioner förr beträffande en del. agremanger, men vi hade ett lustigt sinne, och för en billig penning kunde mycket åstadkommas. Vad betydde det icke för en utkramad tentand, när gumman Gelinder vinkade in honom på lilla rummet, där smörgåsbord etc. väntade? Detta och många andra småepisoder skulle snart tälja för eftervärlden, att gamla Ultuna icke allenast var en läroanstalt utan ett ungdomens hem.

Västerås d. 28 januari 1935

Minnelevning

Ultuna 1897-99

Herr Professor K.W.Aderman.

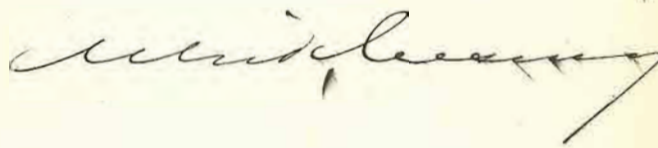
Ultuna & Uppsala

Ärade Broder.

Jag har emottagit ett cirkulär med anhållan om några uppgifter från min Ultunatid, och har jag nu svarat på Dina frågor efter bästa förstånd, vilket även det är ringa. Skulle jag börja röra om i minnenas fjärding, så kanske en hel del kunde komma fram belysande Ultuna vid sekelskiftet. T.ex. Mojés underbara föreläsningar och tentamina, eller de lärariska historierna "Om Tuppen" och "Om Hästen". Den senare omnämnde Du själv vid gamla Ultunas begravning. Men, även "Båtupptagningen" samt stora "Dunder-skrällen" blomman av alla nattskoj kanske borde bevaras. Dock, skulle alla utomordentliga händelser uti Ultunakårens historia omnämnas bleve arbetet nog icke färdigt, förrän kollektivjordbruket gjort den individuella jordbruksundervisningen överflödig. Västerås den 28 (Karlsdagen) 1935

Med hjärtlig hälsning till Ultuna

vännen

A handwritten signature in cursive script, likely belonging to the sender of the letter, positioned below the typed name 'vännern'.

1